

3. Юшкевич О. Г. Надання правової допомоги як вид соціальних послуг [Електронний ресурс] / О. Г. Юшкевич. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pib/2009_1/PB-1/pb-1_23.pdf.
4. Белькова О. В. Правовий статус свідка в кримінальному процесі України: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.09 / Белькова Олена Валеріївна; Харківський національний університет внутрішніх справ. – Х., 2005. – 223 с.

Андрієвська Людмила Олексіївна,
викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВИЗНАННЯ СПАДЩИНИ ВІДУМЕРЛОЮ: ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

В Україні інститут спадкового права є досить розгалуженим напрямком права за своєю специфікою. Значення інституту відумерлої спадщини полягає в усуненні безхазяйності об'єктів спадкування, збереження їх в цивільному обороті, а також захисті інтересів кредиторів.

Після смерті особи залишаються її права та обов'язки, тобто спадщина, яка має в подальшому перейти до інших осіб – спадкоємців. Проте, бувають випадки, коли спадщина не переходить нікому із спадкоємців, таким чином залишається без власника. Це загрожуватиме самому майну чи особам, які, так чи інакше, вимушено чи ні, стикаються з ним. Не можна забувати й про можливість виникнення конфліктів між іншими учасниками цивільних відносин у зв'язку зі спробами заволодіти цим майном. Для запобігання подібним ситуаціям слугує такий правовий засіб, як набуття права власності на відумерлу спадщину [1, с. 383]. Таким чином, можна погодитися, що «значення інституту відумерлої спадщини полягає в усуненні безхазяйності об'єктів спадкування, збереження їх в цивільному обороті, що, в свою чергу, сприяє впорядкованості та завершеності відповідних правовідносин».

Відумерла спадщина (*bona vacantia, erblose Gultter*) – це майно, що залишилося після померлої особи, і на яке ніхто не заявляє або не може заявити домагань ні за за-повітом, ні за правом спадкування за законом [2, с.524].

Стаття 1277 Цивільного кодексу України (далі ЦК України) встановлює, що у разі відсутності спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, не прийняття ними спадщини, а також відмови від її прийняття суд визнає спадщину відумерлою за заявою відповідного органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини [3]. З норми даної статті випливає, що для визнання спадщини відумерлою необхідні наступні складові: 1) відсутність спадкоємців або відмова спадкоємців від спадщини; 2) заява органу місцевого самоврядування; 3) звернення до суду. Тобто, перехід спадщини до органу місцевого самоврядування не відбувається автоматично.

Структурне розміщення ст. 1277 у книзі 6 ЦК України «Спадкове право» не дає однозначної відповіді на питання про природу відумерлої спадщини та спершу дозволяє зробити висновок про нібито віднесення таких відносин до спадкових, а територіальну громаду - до спадкоємця. Але ст. 1219 ЦК України відокремлює лише два види спадкування - за заповітом та за законом. Але ж територіальна громада, у власність якої переходить відумерла спадщина, не визначена у жодній із п'яти черг спадкоємців за законом. А у

випадках, коли територіальна громада є спадкоємцем за заповітом, то положення ст. 1277 ЦК не застосовується, і спадкування здійснюється в загальному порядку на підставі положень глави 85 ЦК, у зв'язку з чим акт прийняття спадщини формалізується шляхом подання територіальною громадою заяви про прийняття спадщини нотаріусу.

Статтею 1277 ЦК України передбачений саме процесуальний порядок, а саме: заява про визнання спадщини відумерлою подається після спливу одного року з часу відкриття спадщини (ст.1220 ЦК України «спадщина відкривається внаслідок смерті особи або оголошення її померлою»), але Законом не встановлений граничний строк подання такої заяви. У ч.3 ст.1277 ЦК України зазначено, що суд визнає спадщину відумерлою за заявою відповідного органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини (ст.1221 ЦК України «місцем відкриття спадщини є останнє місце проживання спадкодавця»). Якщо місце проживання спадкодавця невідоме, то місцем відкриття спадщини є місцезнаходження нерухомого майна або основної його частини, а за відсутності нерухомого майна – місцезнаходження основної частини рухомого майна. Якщо спадкодавець мав кілька місць проживання, місцем відкриття спадщини вважається останнє місце реєстрації спадкодавця. При вирішенні спору щодо спадкування прав на майно, яке знаходиться за кордоном, або за участю іноземця, необхідно з'ясувати чи існує договір про правову допомогу з цією країною, і чи в цьому договорі не передбачені інші правила щодо спадкування, ніж в українському законодавстві.

У разі розбіжностей застосовуються норми міжнародного договору.

Територіальна громада, яка стала власником відумерлого майна, має не тільки права, але й майнові зобов'язання спадкодавця, тобто завдана ним та присуджена судом при житті майнова та/або моральна шкода, не сплачені штрафи (пені) - борги, має бути відшкодована спадкоємцем (територіальною громадою), у межах вартості рухомого чи нерухомого майна (ст.1231 ЦК України). Також до територіальної громади, яка стала власником спадщини, визнаної судом відумерлою можуть бути пред'явлені вимоги про відшкодування витрат на утримання, догляд, лікування та поховання спадкодавця (стаття 1232 ЦК), а також витрат на охорону спадкового майна.

Спадщина, не прийнята спадкоємцями, охороняється до визнання її відумерлою відповідно до ст.1283 ЦК України, тобто нотаріус, або відповідні органи місцевого самоврядування (в населених пунктах, де немає нотаріуса) з власної ініціативи або за заявою спадкоємців вживають заходів щодо охорони спадкового майна, яка триває до закінченню строку, встановленого для прийняття спадщини (тобто шість місяців, що є строком, передбаченим для прийняття спадщини спадкоємцями, або ж до визнання судом її відумерлою).

Таким чином, орган місцевого самоврядування у випадку коли спадкоємці протягом шести місяців не заявили право на спадщину, повинен: прийняти заходи щодо збереження майна померлого; звернутися до суду з заявою про визнання спадщини відумерлою (після спливу річного строку); отримати відповідне рішення суду та зареєструвати право власності на майно.

Вивченням судової практики, встановлено, що існують випадки, коли після вищевказаних процедур з'являлись спадкоємці та в судовому порядку доводили, що пропустили строк для прийняття спадщини з поважних причин. В такому випадку орган місцевого самоврядування повертає набуте майно, або якщо майно відсутнє – виплачує грошову компенсацію.

Також в практичній діяльності існують випадки, коли один із спадкоємців не може прийняти спадщину за однією з підстав, а другий — за

іншою. Наприклад, коли за наявності тільки 2 спадкоємців, наприклад, 2 братів спадкодавця, один з них позбавлений права на спадкування заповідачем шляхом вказівки в заповіті, а інший відмовиться від прийняття спадщини. Положення ст. 1277 ЦК України вимагається щоб усі, а не лише деякі спадкоємці, відмовились від прийняття спадщини або були її позбавлені. В таких випадках усе спадкове майно визнається відумерлим. У разі якщо в установлений строк не з'явилися спадкоємці або відмовились від спадщини, або заповідач позбавив права спадкування, за загальним правилом частина спадкового майна, яка належить тому, хто не з'явився, відмовився від спадщини чи позбавлений права спадкування, переходить не до держави, а до інших спадкоємців наступної черги [4, с.504].

Бібліографічні посилання:

1. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар / [Заїка Ю. О., Єрух А. М., Козьяков Ю. М. та ін.]; за ред. І. В. Спасибо-Фатеевої. – Т. 12. – Спадкове право. – Х.: Страйд, 2009. – 544 с.
2. Брокгауз Ф. А. Энциклопедический словарь / Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб.: Типо-литогр. И. А. Ефрона, 1892. – 957 с.
3. Цивільний кодекс України: закон України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
4. Цивільний процес України: [підруч.] / [Харитонов Є. О., Харитонova О. І., Андронов І. В. та ін.]; за заг. ред. Є. О. Харитонova, О. І. Харитонovoї, Н. Ю. Голубевої. – К.: Істина, 2011. – 536 с.

Миронюк Станіслава Анатоліївна,
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ
Волошина Галина Юріївна,
курсант четвертого курсу ФПФПДР
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПАТЕНТНИЙ ТРОЛІНГ - СУЧАСНА ПРОБЛЕМА ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ

Сьогодні більшість винахідників занепокоєні стосовно такого явища, як «патентний троль». Оскільки ці особи, можуть не повністю, але все ж таки привласнити чийсь винахід. Ланим питанням стурбовані більшість експертів в галузі інтелектуального права.

Питання цієї теми розглядали Андрощук Г., Бенатов Д., Жарінова А., Коросташова І., Колосов Є., Савчук В., Шатова І. та інші.

Патент – це монополія на певну нову технологію (винахід, копісна модель) чи дизайн (за українським законодавством – промисловий зразок), яку тимчасово отримує автор в обмін на розкриття цієї технології чи дизайну світові.

В результаті власник патенту має змогу певний час на території дії патенту одноосібно користуватись результатом своєї інтелектуальної праці та дозволяти (забороняти) таке використання іншим, а суспільство після спливу дії патенту надбає такий результат для вільного використання.